

DOI:

УДК 340.12 (045)

Р. В. Ванджурак,

доктор філософії з права, адвокат

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8474-2276>

КОРЕЛЯЦІЯ СВІТОГЛЯДУ ТА ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕКОНАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПРАВОЗАСТСОУВАННЯ В КОНТЕСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЇХ ДИСКРЕЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Національний авіаційний університет
Проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна
E-mail: promarv@ukr.net

Мета: метою цього дослідження є розглянути визначення поняття та природи формування світогляду і внутрішнього переконання суб'єктів правозастосування при ухваленні ними процесуальних рішень та дослідити висвітлення в науковій літературі окремих аспектів впливу світогляду на внутрішнє переконання загалом і в контексті можливих негативних наслідків зокрема.

Методи дослідження: автором було використані методи аналізу, синтезу та узагальнення, за допомогою яких опрацьовано бібліографію проблематики, а для обґрунтування результатів та формулювання висновків проведеного дослідження використано методи дедуктивно-логічного аналізу й індуктивного узагальнення та аналогії. **Результати:** проведеним дослідженням встановлено, що на противагу інноваціям в догоду сучасним правовим реаліям залишається у праві, зокрема процесуальному, елемент практично необмеженого діапазону суб'єктивних можливостей, що виражається у здатності суб'єкта з дискреційними повноваженнями ухвалювати свої рішення на основі внутрішнього переконання, вплив на яке, не в останню чергу, має його світогляд.

Обговорення: вбачаючи певну недовіру суспільства в узаконеному праві суб'єктів прийняття процесуальних рішень ухвалювати їх на основі свого внутрішнього переконання неабияку актуальність мають дослідження на предмет встановлення та дослідження факторів, що формують таке переконання. Окремо поняття світогляду та внутрішнього переконання в науковому доробку розкрито в достатній мірі, але праць на тему їх співвідношення й тим паче впливу першого на друге ні в зарубіжних авторів, ні в українських дослідників, не виявлено. Поряд з цим, на основі проаналізованої автором літератури з'ясовано, що будь-яке внутрішнє переконання в першу чергу ґрунтується на ціннісно-світоглядних орієнтирах людини, які формуються протягом її життя, а особливо в дитинстві та юнацькому віці. Відтак, стикнувшись у своїй професійній діяльності з проблемою щодо якої у суб'єкта правозастосування вже сформований певний погляд, останній, при ухваленні процесуального рішення, може всупереч фактичним обставинам справи та наявним у ній доказам зайняти іншу позицію, що у свою чергу матиме негативні наслідки для верховенства права й тим самим погіршить довіру громадян до правоохоронних та судових органів. Практичне значення цього дослідження полягає у тому, що здобуті результати можуть лягти за основу змін в чинному законодавстві щодо проведення оцінювання кандидатів на посади з дискреційними повноваженнями, приділяючи більш ретельної уваги їх ціннісним переконанням і світоглядним орієнтирам.

Ключові слова: суб'єкти прийняття правозастосування; розсуд; дискреційні повноваження; філософія права.

Постановка проблеми та її актуальність.

Перед сучасною державою гостро стоїть питання з'ясування причин низької довіри громадян до правоохоронних та судових органів й створення способу її зміцнення в країнах Східної і Центрально-Східної Європи. Дослідження питань світоглядно-ціннісних орієнтирів крізь призму їх впливу на внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування може стати певним стартом на шляху пошуку причин такої недовіри і способів її усунення. Хоч проблематика розуміння і характеристики різноманітних аспектів світогляду (у тому числі й правового) та питання внутрішнього переконання простежується в працях багатьох вчених, проте вплив світогляду на внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування досліджується опосередковано. У зв'язку з цим, висвітлення в науковій літературі тих чи інших аспектів, пов'язаних з дискреційними повноваженнями суб'єктів правозастосування є актуальним та буде сприяти створенню підґрунтя для подальших емпіричних досліджень.

Ухвалюючи судові рішення, на думку А. Барака [1], суддя повинен діяти об'єктивно, проте він не має іншого виходу, окрім як вирішити справу на основі свого особистого досвіду та світогляду, тоді як О. Мінченко [27] акцентував увагу на розмежуванні правового та юридичного світоглядів та настоював на формуванні особистості з самовизначенням через істинні правові цінності, а О. Кузнецов [24] пояснював світогляд, як систему поглядів та уявлень людини на світ, щоправда з психологічної точки зору. Крім того, досліджуючи проблему внутрішнього переконання Р. Дворкін [6] вважав, що кожна правова проблема має одне правильне рішення, не залишаючи місця для суддівського розсуду, В. Костицький [23] зауважував на недопущенні витіснення ідеї правосуддя суддівським свавіллям, а С. Хопта [16] в контексті дослідження питання розсуду акцентував увагу на такій проблемі, як професійна деформація судді, та пропонував шляхи її розв'язання.

С. Шульгін [36] розкривав роль та значення сумніву у внутрішньому переконанні слідчого, прокурора під час оцінки ними доказів у кри-

мінальному провадженні на стадії досудового розслідування, тоді як Д. Щербанюк [35] вивчав питання формування внутрішнього переконання в судового експерта в контексті реалізації його права на експертну ініціативу. До того ж О. Чучман [3] висвітлював розсуд слідчого судді у доказуванні при здійсненні судового контролю, а З. Дільна [4] з'ясовувала психологію внутрішнього переконання присяжного при прийнятті ним судового рішення.

Зрештою, питаннями світогляду, внутрішнього переконання, розсуду, дискреційних повноважень тощо займалися в різні часи значна кількість науковців, що свідчить про надзвичайну актуальність заданої тематики. Втім, предмет даного дослідження та його обсяг не дають змоги зробити детальний аналіз всіх напрацьованих з цієї тематики, жодним чином не применшуючи цим їх значення.

Так як не лише моральні якості суб'єкта правозастосування та висока культура мислення останнього мають важливе значення для посадової особи з дискреційними повноваженнями, метою цього дослідження є висвітлення того, як в науковому дискурсі трактуються проблема впливу світогляду таких суб'єктів, у зв'язку з чим завжди існує ризик ухвалення того чи іншого процесуального рішення всупереч фактичним обставинам справи (доказам) та верховенству права. Для реалізації поставленої цим дослідженням мети було сформульовано низку завдань, а зокрема: розглянути визначення поняття та природи формування світогляду та внутрішнього переконання суб'єктів правозастосування при ухваленні ними процесуальних рішень; дослідити висвітлення в науковій літературі окремих аспектів впливу світогляду на внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування при ухваленні ними процесуальних рішень загалом і в контексті можливих негативних наслідків зокрема.

У процесі наукового дослідження використовувались методи аналізу, синтезу та узагальнення з метою обробки наукових публікацій, досліджень вчених та первинних джерел, в яких вміщена значуща теоретична інформація щодо предмета дослідження. Для належного обґрунтування отриманих результатів та формулюван-

ня висновків використовувалися методи дедуктивно-логічного аналізу, а також індуктивного узагальнення та використання аналогій. Це дозволило глибше розуміти та систематизувати наявну наукову інформацію та вивести обґрунтовані висновки, спираючись на логіку та аналітичні методи.

Під час дослідження були використані методи аналізу, синтезу та узагальнення, за допомогою яких опрацьовано наукові публікації, напрацювання вчених та першоджерел, в яких представлена важлива теоретична інформація з теми дослідження. Для обґрунтування результатів та формулювання висновків проведеного дослідження було використано методи дедуктивно-логічного аналізу, а також індуктивного узагальнення та аналогій.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Досліджуючи питання психологічних властивостей суддівського розсуду І. Серкевича та Ю. Лісіціної [33] прийшли до висновку, що внутрішнє переконання судді – це суб'єктивно-об'єктивна категорія, де суб'єктивна сторона на думку вчених полягає в суто індивідуальному результаті пізнавальної діяльності конкретної людини. Поряд з цим, Н. Савчин та В. Бобрик [32] розкриваючи проблему судової помилки, з числа можливих на їх думку причин такої помилки, не вбачали проблему у внутрішньому переконанні й тим паче такому, що надиктоване ціннісно-світоглядними орієнтирами, тоді як І. Тутулич [38] вважає правосвідомість складовою внутрішнього переконання судді.

Варто зазначити, що серед зарубіжних і вітчизняних науковців проводилася дослідження, які хоч і не відповідають предмету заданої цим дослідженням проблематики, та водночас є близькими їй. Мова йде серед іншого про Л. Фуллера [7], який вів мову про концепцію права на основі моралі, як найбільш дієвим визначником світоглядної культури, П. Рабінович; Т. Бачинський [30] досліджували аналіз феномену правого світогляду й настоювали на уникненні ототожнення правового та юридичного світоглядів, І. Gioane [9] наголошував на світоглядній основі духовної детермінанти у здійсненні політичного вибору,

О. Заяць [41] здійснював аналіз світоглядних ознак професійної адвокатської діяльності. Слід окремо згадати дослідження Н. Шаптали [34], якою ґрунтовно розкрито поняття внутрішнього переконання під час оцінки доказів у конституційному судовому процесі, а у своєму дослідженні О. Торбас [37] детально проаналізував поняття суддівського розсуду в кримінальному процесі.

Ряд вітчизняних науковців також окремо досліджували питання дискреційних повноважень суб'єктів владних повноважень, серед яких слід виділити працю М. Онищук [28], в якій вчений звертав увагу на проблемні питання здійснення судового контролю за дискреційними повноваженнями суб'єктів владних повноважень, дисертаційні роботи А. Гриня [13] про дискреційні повноваження органів виконавчої влади та їх реалізація і О. Білостоцького [2] про проблеми теорії та практики дискреційних повноважень судді, дослідження О. Харенко [21] про адміністративний розсуд у діяльності суб'єктів публічного адміністрування та О. Губської [14] про особливості реалізації дискреційних повноважень суб'єктами владних повноважень і вибору судами способу захисту під час здійснення адміністративного судочинства. Треба виділити дослідження В. Рудюка [31], в якому науковець порушував питання законності формування світогляду суддів і вітчизняної судової системи, праці С. Глубоченко [10] та Л. Гриндей [11] про формування світогляду, як запоруку правового мислення судді, дослідження В. Гевко [8], який в процесі своїх наукових пошуках з'ясував важливість моральних якостей кандидата на посаду з дискреційними повноваженнями та погляди Ю. Меліхової [26], яка у здійсненні нею дослідженнях довела вплив культури мислення на внутрішнє переконання судді. Разом з тим, згадані напрацювання здебільшого зводилися до розкриття в тій чи іншій мірі понять світогляду (в першу чергу правового) та внутрішнього переконання (в більшій мірі суддівського), а також розсуду (як правило суддівського) та дискреційних повноважень (зокрема суб'єктів владних повноважень), тоді як досліджень на предмет їх взаємозв'язку й тим паче впливу

першого на друге при ухваленні процесуальних рішень суб'єктами правозастосування (не тільки судьями), досі не було досліджено.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Узаконене право суб'єктів прийняття процесуальних рішень ухвалювати їх на основі внутрішнього переконання вимагає від останніх не лише глибокого знання та розуміння права (правосвідомості), але й компетентності, психологічної стійкості, високих моральних якостей тощо. Але навряд ці якості людина в собі може розвинути за відсутності чітких світоглядних переконань, в орбіті яких вона формується, живе, відчуває, пізнає. Процесуальні рішення, що ухвалюються суб'єктами правозастосування диктовані не лишень вимогами закону та фактичними обставинами справи (доказами), але й їх внутрішнім переконанням, тобто світоглядно-ціннісними орієнтирами, за якими ці люди живуть. Існуючи в парадигмі своїх поглядів та переконань, сформованих вихованням, освітою та життєвим досвідом, будучи приналежними до певної культурної, національної чи релігійної ідентичності, керуючись своїм внутрішнім переконанням, суб'єкти правозастосування можуть свідомо чи несвідомо допускати необ'єктивність (неупередженість) при застосуванні розсуду із-за їх світоглядної визначеності.

Попри постійні інновації права в угоду нинішнім глобалізаційним процесам (відкритість, доступність) [40] залишається в праві, зокрема процесуальному, елемент певної консервативності, навіть застарілості, що робить інститут процесуального правозастосування, як і на протязі всього його існування, непередбачуваним, а подекуди й свавільним [23]. Така непередбачуваність процесуального права культивується легітимною можливістю суб'єктами прийняття процесуальних рішень ухвалювати їх на основі свого внутрішнього переконання, тобто застосовувати розсуд (дискрецію) без чітких критерій такого застосування¹.

Процесуальні кодекси практично всіх сучасних держав передбачають право суб'єктів

правозастосування вирішувати правові питання на основі внутрішнього переконання. Для прикладу в Кримінальному процесуальному кодексі України¹ (ст. 94) суд наділений повноваженнями оцінювати на основі свого внутрішнього переконання документи, речі, показання свідків тощо з точки зору їх допустимості, достовірності та достатності, надаючи їм статус доказів, після чого, на підставі тих же доказів ухвалювати кінцеве рішення на основі знову ж таки – свого внутрішнього переконання [39]. Звідси виходить, що суд ухвалює рішення лише за умови достатності доказів, тоді як останні вважаються достатніми, якщо вони дозволяють суду ухвалити те чи інше рішення в справі [15]. При цьому суд сам уповноважений кваліфікувати докази як достатні чи недостатні на власний розсуд (за відсутністю чітко визначених критеріальних вимірів такої оцінки) [18].

В силу вимог згадуваної ст. 94 Кримінального процесуального кодексу України, слідчі (дознавачі, детективи) та прокурори теж уповноважені оцінювати докази та приймати процесуальні рішення на основі їх внутрішнього переконання¹. Відтак, запропонована наразі форма визначення умов достатності доказів припускає практично необмежений діапазон суб'єктивної свободи при прийнятті процесуальних рішень й забезпечується це шляхом використання суб'єктами правозастосування свого внутрішнього переконання при ухваленні таких рішень [39]. Оскільки суть дискреційних повноважень зводиться до неможливості права охопити всі можливі варіації посталих перед суб'єктом правозастосування питань, а суб'єкти правозастосування при ухваленні своїх рішень керуються доказами, законом та внутрішнім переконанням, самостійно визначаючи достатність таких доказів і застосовують внутрішнє переконання здебільшого тоді, коли закон не здатен в повній мірі регулювати виниклу ситуацію, виходить – будь-яке рішення фактично ухвалюється на основі лишень внутрішнього переконання суб'єкта правозастосування. Звідси виникає питання, що ж є основою такого внутрішнього переконання.

Внутрішнє переконання, як результат оцінки доказів і стану упевненості в правильності своїх

¹ Criminal Procedure Code of Ukraine. (2012). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

висновків про належність, допустимість, достовірність і достатність доказів, а також у правильності висновку, зробленого на основі доказів, про наявність або відсутність певних фактичних обставин (ст. 246, 281 КПК України¹), є зокрема й світогляд, який формується вихованням, освітою, життєвим досвідом, культурною ідентичністю, релігійною приналежністю й навіть політичними вподобаннями.

Досліджуючи питання світогляду, для розкриття цього поняття, було використано визначення з Великої української енциклопедії, як найбільш влучного до теми цього дослідження, згідно якого – це комплексна система поглядів і уявлень про світ, самоусвідомлення людиною свого місця, оточення і основних зав'язків у всесвіті, що відображається в оцінках, принципах, знаннях, поведінкових стереотипах тощо [22]. Втім єдиного визначення цьому поняттю не існує й різні джерела по-своєму його трактують.

Основу світогляду складають відповіді на загальні питання, котрі стосуються стосунків людини зі світом й у залежності від цих відповідей, людина здатна взаємодіяти з ним. Структурно світогляд поділяється на низку рівнів, систем і типів. Е. Дюркгайм [5], приміром, наголошував на масовому світогляді, а С. Погребняк [29] виділяє юридичний (правовий) світогляд, каркасом якого на думку вченого є «справедливість, рівність, свобода, добросовісність та інші принципи» [29].

Відтак, якщо суб'єкт правозастосування має дискреційні повноваження, це означає, що він має певну свободу вирішення питань, які не мають однозначних відповідей у законодавстві, однак жодних гарантій, що у таких випадках деструктивний світогляд не візьме верх над правосвідомістю не існує. Тому, важливою є здатність суб'єкта ухвалення процесуальних рішень розділяти свої особисті проблеми, настрої чи переконання від об'єктивного застосування закону та вирішення справ на підставі доказів та верховенства права.

Історії відомі безліч фактів, коли судді ухвалювали рішення на основі своїх внутрішніх переконань, що були надиктовані їхніми світоглядними орієнтирами. Найвідомішим з них є

ухвалення суддями Верховного суду США в 1857 році рішення в справі «Dred Scott v. Sandford»¹, яким суд вирішив, що афроамериканці не є громадянами США й Конгрес не має права регулювати рабство на певних територіях. Згодом, це рішення було піддано критиці з боку громадянського суспільства й визнане The Oxford Companion to the Supreme Court of the United... (1992) найбільш незаконним в історії США. Цей випадок є прикладом того, як судді, ухвалюючи рішення на основі свого внутрішнього переконання можуть вийти за рамки Конституції лише тому, що вони іншої раси². Деякі судді в Німеччині під час нацистського режиму, на думку Л. Трепака (2019) теж свідомо застосовували расистські та антисемітські закони, виносячи очевидно антилюдські та політизовані рішення. Нехтували верховенством права, на думку В. Гринюка [17], правами людини й судді радянської доби, відправляючи людей на каторгу чи страту, керуючись соціалістичною правосвідомістю.

Як свідчить статистика Європейського суду з прав людини (Violations by Article and by State, 2022), всупереч послідовній правовій позиції цього Суду про недопустимість надмірного утримання особи під вартою без судового рішення про її винуватість⁴, лишень за 2022 рік Європейський суд з прав людини прийняв 141 рішення про порушення Україною права осіб на свободу та особисту недоторканість, Тобто суди, не дивлячись на це, продовжують і по цей день ухвалювати рішення, даючи згоду на утримання осіб під вартою без вироку суду про їх винуватість, що нерідко доходить й до п'яти та більше років (Council of Judges of Ukraine, 2023). Видається, що в наведених прикладах судді діяли не під приводом страху, бажання догодити владі чи внаслідок своєї некомпетентності. Такі рішення вочевидь ухвалювалися на основі внутрішнього переконання, скоріш за все, сформованого їхніми світоглядними установками.

¹ Judgment of the US Supreme Court in the case No. 60 U.S. 393 "Dred Scott v. Sandford". (1856). Retrieved from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/60/393/>.

² Judgment of the US Supreme Court in the case No. 576 U.S. 644 "Obergefell v. Hodges". (2015). Retrieved from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/576/644/>.

Тому, світогляд та внутрішнє переконання перебувають в постійному взаємозв'язку, оскільки світогляд представляє собою загальну систему уявлень, цінностей, переконань і поглядів людини на світ та її місце в ньому, в той час як внутрішнє переконання визначаються на основі світогляду, особистого досвіду, виховання, культурного середовища та інших факторів. Таким чином, оцінювати ситуацію та приймати об'єктивні рішення на основі конструктивного правового світогляду вкрай важливо, особливо якщо професійним обов'язком є забезпечувати дотримання прав і свобод людини. Але на ухвалення таких рішень в першу чергу має вплив світогляд звичайної людини (не обмеженої професійними обов'язками), як члена громади й учасника суспільних процесів.

У своїй книжці «Суддівський розсуд» колишній Голова Верховного суду Ізраїлю А. Барак [1] переконує, що хоч судді й повинні діяти об'єктивно при винесенні судових рішень, але змушені будувати свої рішення на особистому досвіді та світогляді. Суддя знає, що відбувається в його країні, знає проблеми цієї країни, читає її літературу, слухає пісні тощо. Все це засвоюється суддею і втілюється в суддівському розсуді. Всі ці фактори, вважає суддя, «певним чином впливають на враженість у суддівському розсуді ...» [1]. Схожу думку висловив і Ю. Грошевой [12], зазначаючи, що професійна правосвідомість судді включає в себе як систему правових ідей, що виражають інтереси суспільства у сфері правосуддя, так і власну систему правових поглядів і переконань судді, як оцінку справедливості чи несправедливості правових норм, ефективності правового регулювання та відповідності правових норм характеру суспільних відносин, які вони регулюють.

О. Мінченко [27] теж стверджував, що від правового світогляду залежить, як людина розуміє й усвідомлює свою поведінку крізь призму своїх емоцій, почуттів, поглядів і переконань, виходячи зі своїх можливостей. Та поряд з цим важливим є не лише розуміння правового світогляду, але й робота з формування такої особистості і громадянина, для якого самовизначення відбувається через істинні правові цінності – справедливість, рівність,

свобода, оцінки та готовність громадянина виявити активність у сфері пізнання, застосування і реалізації права. В той же час О. Кузнецов [24] з психологічної точки зору переконує, що формування світогляду починається ще з дитинства і пов'язане з процесом становлення свідомості, триває все життя людини, але основним періодом такого становлення є дитячий, особливо юнацький вік. Тому є очевидним, що світогляд людини є для неї певним орієнтиром у житті, який формується ще в дитинстві та юнацтві й крізь призму якого ця людина по-своєму живе, розуміє світ, відчуває справедливість, розуміє рівність та усвідомлює право, незалежно від того, яку посаду ця людина обіймає в зрілому віці.

З психологічної точки зору питання внутрішнього переконання розкривали також у своєму дослідженні І. Серкевич та Ю. Лісіцина [33] зробивши висновок, що внутрішнє переконання судді є суб'єктивно-об'єктивною категорією і, на думку науковців, суб'єктивний аспект є суто особистим результатом пізнавальної діяльності конкретної особи. У цьому процесі задіяні всі особистісні характеристики, які надають переконанню емоційного забарвлення, такі як дух людини, її інтереси та погляди, спосіб мислення, моральні ідеали, вольові якості, риси характеру та темперамент.

В контексті наукової дискусії щодо доцільності дискреційних повноважень як інструменту суб'єктів правозастосування, досліджуючи поняття допущення можливих судових помилок, Н. Савчин та В. Бобрик [32] вважали, що потрібно відокремлювати причини судової помилки від умов, які до такої помилки призвели. Оскільки правова причина – це те, що породжує правове явище, а умова – це обставина, яка стимулює її виникнення та існування, але сама не породжує її. На їхню думку, причинами судових помилок є неузгодженість та незрозумілість чинного законодавства, численні правові суперечності та прогалини, велике навантаження, недостатнє матеріально-технічне забезпечення судів, а також перешкоджання діяльності суддів з боку зацікавлених у вирішенні справ осіб.

Погоджуючись з авторами, що названі причини та умови можуть призвести до судової помилки, видається, що автори упустили, що од-

нією з таких причин може бути й практично необмежений діапазон суддівського розсуду, що виражається в ухваленні судового рішення на основі внутрішнього переконання судді, яке, як вже було зазначено вище, формується у тому числі й під впливом ціннісно-світоглядних переконань суб'єкта правозастосування. М. Харченко [19; 20] формуючи перелік проблем, які можуть мати місце в процесі реалізації розсуду судді, зазначаючи дію чи бездіяльність, неякісність закону тощо, теж не вбачав причиною такої помилки застосування розсуду на основі внутрішнього переконання судді, сформованого на основі його світогляду.

Більшість дослідників у своїх висновках про таку складову внутрішнього переконання, як світогляд, не вказували. Однак І. Тутулич [38] вважає, що правосвідомість є одним з основних критеріїв, що формує внутрішні переконання судді та впливає на прийняття правозастосовних рішень. Л. Мелех [25] зазначала, що внутрішнє переконання судді базується на його правосвідомості та світогляді, що становить сукупність правових принципів, ідей, теорій, доктрин і положень, заснованих на дослідженні закономірностей виникнення, становлення, функціонування і розвитку, які є результатом теоретичного і раціонального аналізу та відображення правової дійсності.

До подібної позиції й схиляється й Ю. Меліхова [26], яка вважає, що здатність системи правосуддя розвиватися в гуманістичному напрямку та орієнтуватися на більш прогресивні цінності, а тому внутрішні переконання судді змінюються і будуть змінюватися надалі. На думку авторки, – «внутрішнє переконання в умовах плюралізму ідеологій відбиває риси тих чи інших суспільних світоглядних позицій та рівень морального та професійного розвитку суддів [26]. Дослідниця прийшла до висновку, що внутрішнє переконання судді слід розглядати не як стан речей, а як якість його моральної та правової свідомості, яка визначає застосування певних ідеологічних, політичних та моральних принципів, ідеалів та настанов у його професійній діяльності. Суб'єктивність суддівського переконання проявляється в тому, що вона формується конкретним суддею, виходячи

з його рівня моральної та професійної культури, втому числі свідомості та світогляду. Тому великий вплив на суддівське переконання (і не тільки на суддівське) має культура мислення, яка залежить від рівня його аналітико-синтетичних здібностей та високого рівня знань. На переконання вченої – зазначене «вказує на вагомість пізнавальних здібностей судді-людини, а не професіонала-юриста – природну людську логіку, здоровий глузд, тобто культуру мислення, яка спирається на життєвий досвід про навколишній світ..» [26]. Обравши більш вузький аспект впливу на внутрішні переконання суддів у вигляді культури мислення, дослідниця також показала, що світогляд як чинник високої культури мислення також має значний вплив на внутрішнє переконання судді.

У своїй дисертаційній роботі «Формування світогляду як запорука правового мислення суддів: теоретико-правове дослідження» С. Глубоченко [10] однією лише назвою своєї праці стверджує про значну роль світогляду в правозастосовній діяльності судді й доводить, що правове мислення суддів має розглядатися як продовження суддівського світогляду. Відтак, здобутими висновками вчений практично не залишає шансу піддавати сумніву факт впливу світогляду на внутрішнє переконання, оскільки, – якщо світогляд є запорукою мислення судді, то відповідно є запорукою і його внутрішнього переконання, так як мало хто наважиться заперечувати, що внутрішнє переконання є процесом мислення.

Окремо від згаданих авторів В. Гевко [8] переконує, що узагальнивши всі складові та фактори, які впливають на формування внутрішніх переконань суддів, можна з упевненістю стверджувати, що неможливо розробити правові запобіжники, які б повністю унеможливили вплив на суддів. Тож єдиною, на думку автора, надійною гарантією, яка не впливає на формування внутрішнього переконання судді, є його високі моральні якості. Тому дослідник робить висновок, що суддя може бути незалежним та неупередженим лише тоді, коли він володіє високими моральними якостями та беззаперечним авторитетом. Втім, на його побоювання – існуюча в нашій державі система

добору, призначення, оцінка та відповідальність суддів не дає підстав для таких очікувань. Зрештою науковець вважає, що удосконалення чинного законодавства та нормативно-правових актів, що регулюють систему добору кандидатів на посаду судді та дисциплінарну відповідальність суддів, є необхідним і закономірним для досягнення судової процедури відповідно до європейських стандартів. Однак, чинним законодавством ще не створено достатніх правових механізмів та умов для забезпечення усунення всіх можливих факторів, які негативно впливають на внутрішнє переконання судді. При тому автор вважає, що в цьому плані важливими є система відбору суддів, їхня дисциплінарна відповідальність тощо і, як один з найважливіших факторів, моральні якості судді. На думку дослідника, в чинних нормативно-правових актах цьому фактору приділяється недостатньо уваги. Тому, як на етапі добору кандидатів на посаду судді, так і в процесі здійснення ними правосуддя, законодавство повинно забезпечувати щоб судьями були особи з високими моральними якостями та значним рівнем суспільної довіри.

Важко не погодитися з таким твердженням дослідника. Попри те, що в зазначених вище поглядах науковця мова йде здебільшого про моральні якості, видається що це дослідження є релевантним нашому, адже ніхто не буде піддавати сумніву той факт, що моральні якості людини формуються одночасно або ж на основі її морально-ціннісних переконань та орієнтирів. Видається вкрай цінною пропозиція автора вирішувати виниклу в нашій державі ситуацію з низькою довірою до правоохоронних та судових органів шляхом удосконалення процедури добору кандидатів на посади з дискреційними повноваженнями, приділяючи більш детальної уваги моральним якостям кандидатів, і не лише суддів, але й інших суб'єктів прийняття процесуальних рішень.

Запропоновані В. Гевко [8] заходи щодо оцінки моральних якостей кандидатів на посади з дискреційним повноваженнями є вкрай необхідними, адже проаналізувавши нормативно-правове забезпечення розсуду (дискреції), то можна прийти до висновку, що практично в

будь-якому випадку на основі свого внутрішнього переконання суб'єкти прийняття процесуальних рішень мають змогу ухвалити в одній і тій же справі декілька протилежних рішень на основі тих самих доказів. Є очевидним, що з таким процесуальним інструментарієм в деяких моментах суб'єкт прийняття процесуальних рішень буде схилитися до того варіанту (в рамках дискреційних можливостей), який найбільше імпонуватиме його моральним якостям та ціннісно-світоглядним орієнтирам.

Правозастосування, як явище соціальної дійсності, що базується на відповідних світоглядних засадах, за допомогою яких забезпечуються права і свободи людини, її честь і гідність, справедливість та рівність, передбачають зокрема повагу до законів, традицій, звичаїв, а також нетерпимість до будь-яких порушень законності та правопорядку. Однак, при деструктивному правовому світогляді суб'єкта правозастосування під загрозу існування можуть підпасти конституційні гарантії забезпечення прав і свобод людини, верховенства права тощо.

Зважаючи на те, що кожна окрема справа – це фактично доля конкретної людини, допускати можливість її вирішення на основі суб'єктивного рішення (не виключно, що помилкового, нехай і рідко), прийнятого на основі внутрішнього переконання суб'єкта правозастосування, всупереч наявним у справі доказам, сучасне право допускати не може. Інакше довіра до судової та правоохоронної системи залишиться на тому ж рівні, що й зараз. Тому завдання науковців не лише встановити, усвідомити та дослідити цю проблему, але і знайти той інструмент, який зміг би унеможливити прояви впливу деструктивного світогляду на ухвалення негативних у розумінні захисту прав людини та верховенства права рішень. Видається, це можливо досягнути в спосіб детального вивчення світоглядно-ціннісних орієнтирів кандидатів при відборі їх на посади суддів чи інших суб'єктів прийняття процесуальних рішень, шляхом запровадження до процедури відбору на такі посади з дискреційними повноваженнями певних тестів чи завдань, які б дали змогу

ретельно оцінювати кандидатів на предмет їхніх світоглядно-ціннісних переконань та орієнтирів.

Висновки. Поняття світогляду та внутрішнього переконання суб'єктів прийняття процесуальних рішень в науковому доробку розкрито в достатній мірі, втім праць на тему впливу світогляду на внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування, ні у вітчизняному науковому просторі, ні в зарубіжних авторів не встановлено, хоча побічно і ті й інші вказували на наявність такого впливу. Науковцями було в достатній мірі доведено вагоме значення світогляду для правозастосовної діяльності загалом і конкретного суб'єкта правозастосування зокрема, значення і роль внутрішнього переконання при ухваленні процесуальних рішень, і навіть взаємозв'язок світогляду з внутрішнім переконанням, тоді як досліджень на тему впливу першого на друге (у тому числі негативного) досі не проводилось. Не порушувалось до цього й питання спроби підвищення довіри суспільства до правоохоронних та судових органів в спосіб вивчення ціннісних переконань і світоглядних орієнтирів кандидатів на посади з дискреційними повноваженнями на етапі їх відбору.

Проведеним дослідженням серед іншого з'ясовано, що на противагу правовим інноваціям в догоду сучасним викликам залишається у праві, зокрема процесуальному, елемент практично необмеженого діапазону суб'єктивних можливостей, що виражається у здатності суб'єкта з дискреційними повноваженнями ухвалювати рішення на основі свого внутрішнього переконання, всупереч матеріалам справи (доказам) і закону. Оскільки будь-яке внутрішнє переконання в першу чергу ґрунтується на ціннісних установах та світоглядних орієнтирах людини, які формується протягом життя, а особливо в дитинстві та юнацькому віці, незалежно від посади, яку вона обіймає, стикнувшись у своїй професійній діяльності з проблемою щодо якої у суб'єкта правозастосування вже сформований погляд, останній при ухваленні процесуального рішення може допустити необ'єктивність й ухвалити рішення всупереч фактичним обставинам справи та наявним у ній доказам.

Враховуючи, що перед науковцями та практиками гостро стоїть потреба у з'ясуванні причин низької довіри громадян до правоохоронних та судових органів і пошуку способів зміцнення цієї довіри, тема даного дослідження є актуальною й вимагає подальшого ґрунтовного дослідження та впровадження під час здійснення добору кандидатів на посади з дискреційними повноваженнями, ретельної оцінки щодо їх ціннісних переконань та світоглядних орієнтирів.

Література

1. Барак А. Суддівський розсуд. Київ : Центр учб. літ., 2022 р. 320 с.
2. Білостоцький О. Дискреційні повноваження судді: Проблеми теорії та практики. (Докторська дисертація, Одеський національний університет імені Мечникова, Одеса, 2023, Україна).
3. Чучман О. Розсуд слідчого суду щодо доказів, які перебувають під поточним судовим контролем. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2022. № 56. 98-101 с.
4. Дільна З. Психологія присяжного при ухваленні судового рішення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія правова. 2018. № 3. 211-221 с.
5. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя: *Тотемна система в Австралії*. Київ: Юніверс. 2002. 423 с.
6. Дворкін Р. *Імперія права*. Київ: Видавн. "КНТ". 2021. 554 с.
7. Фуллер Л. *Мораль права*. Київ: «Центр учбової літератури». 2021. 360 с.
8. Гевко В.В. Формування внутрішнього переконання судді на засадах незалежності та неупередженості. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. *Юридичні науки*. № 2(56). 2018. 24-32 с.
9. Gioane I.M. Світогляд як головний духовний визначальний фактор сучасного політичного вибору. *Gileas: Science News*. 2018. № 132. 187-190 с.
10. Глубоченко С.М. Формування світла як запорука праворозуміння суддів: Теоретико-правове дослідження. (Докторська дисертація, Національний університет «Одеська юридична академія», 2015, Одеса, Україна).

11. Гриндей Л.М. Формування світогляду як запорука правового мислення суддів. *Право і суспільство*. 2018. № 1, ч. 2. 9-15 с.
12. Грошевой Ю. Професійна правосвідомість судді та правоздатність рішень суду: кримінально-процесуальний аспект *Університетські наукові записки*. 2005. № 4 (16). 248-255 с.
13. Гринь А. Дискреційні повноваження органів виконавчої влади України та їх реалізація. (Докторська дисертація НАН України, 2019 р., Київ, Україна).
14. Губська О. Особливості реалізації дискреційних повноважень суб'єктами владних повноважень та обрання судами способу захисту під час здійснення адміністративного судочинства. *Виступ Національної школи суддів України*. 2020. № 4(33), 58-75 с.
15. Гвоздзік О., Кошинець В. *Логіка доказування у юрисдикційному процесі: Навчальний посібник*. Київ: Національна академія прокуратури України. 2016. 140 с.
16. Хопта С.Ф. Внутрішнє переконання судді як основа прийняття судових рішень. *Альманах права. Людиноцентризм у праві: теоретико-правові основи*, 2017. № 8, 397-400 с.
17. Гринюк В. Суд радянської доби. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2012. № 2(6). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12hvosrd.pdf>.
18. Гришук О. Людська гідність у праві: філософські проблеми: монографія. Київ. Атіка. 2007. 432 с.
19. Харченко М.В. Розсуд судді під час розгляду справ в адміністративному судочинстві. (Докторська дисертація, Запорізький національний університет МОН України, 2023 р., Запоріжжя, Україна).
20. Харченко М.В. Проблеми реалізації суддівського розсуду під час розгляду справ в адміністративному судочинстві та шляхи їх вирішення. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2022. № 11. 849-856 с.
21. Харенко О. Адміністративний розсуд у діяльності суб'єктів управління. *вісник Київського університету права*. 2018. № 3. 119-124 с.
22. Король Д. Світогляд. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/Світогляд>.
23. Костицький В. Обмеження влади та розширення дискреційних повноважень як дві тенденції у розвитку сучасної держави. *Науково-практична конференція «Питання дискреційних повноважень у функціонуванні органів публічної влади»*. Інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ. 2021. С. 13. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/37529/1/20%20%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%8F%202021%20%D0%90%D0%A3%D0%9F.pdf>.
24. Кузнецов О. Світогляд особистості як психологічна проблема. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*, 2019, № 1: 41-48 с. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2019-1-6>.
25. Мелех Л.В. Оцінка доказів як завершальна стадія доказового процесу. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 2015. № 1(2). 132-142 с.
26. Меліхова Ю.А. Вплив культури мислення судді на якість його внутрішнього переконання. *Гілея: Науковий вісник*. 2018. № 133. 146-148 с.
27. Мінченко О.В. Правовий світогляд як один із чинників побудови національної правової системи. Порівняльно-аналітичне правознавство – електронне наукове видання юридичного факультету Ужгородського національного університету. 2018. № 3. 38-41 с.
28. Онишук М. Проблемні питання судового контролю на розсуд предмета влади. *Слово Національної школи суддів України*. 2021. № 2. 35 с.
29. Погребняк С. Справедливість змісту нормативно-правових актів як умова їх правомірності / Погребняк С.П. // *Вісник Академії правових наук України*. 2005. № 2 (41). С. 41–59.
30. Рабінович П.; Бачинський Т. Правовий світогляд (соціально-природна інтерпретація). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 2: 5-17 с.
31. Рудюк В. Світоглядний рівень бачення трансформації судової влади в Україні. *Філософсько-методологічні проблеми права*. 2019. № 17(1). 112-116 с.
32. Савчин Н.М., Бобрик В.І. Процесуально-правова природа судових помилок у цивільному судочинстві України. 2017. Чернівці.
33. Серкевич І.Р., Лісіціна Ю.О. Психологічні особливості внутрішнього переконання судді. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2022. № 11. 51-57 с.
34. Шаптала Н. Внутрішнє переконання в оцінці доказів у конституційному судочинстві. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 1. 22-28 с.

35. Щербанюк Д. Формування у судового експерта внутрішніх переговорів про ступінь реалізації права на експертну ініціативу. *Юридичні романи*. 2018. № 4. 295-300 с.

36. Шульгін С. Роль внутрішнього слідчого та прокурора під час оцінки доказів слідчих є сумнівною. *Підприємництво, держава і право*. 2019. № 9. 251-256 с.

37. Торбас О. Розсуд злочинця в кримінальному процесі України. Одеса: *Юридична література*. 2020.

38. Тугулич І.Ю. Внутрішнє переконання судді при оцінці доказів. 2019. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3372>.

39. Ванджурак Р. Вплив давньогрецької філософії права на сучасну українську юриспруденцію: монографія. Київ. Вістка. 2023. 248 с.

40. Ванджурак Р. Ancient Origins of the Methodology of Modern Evidence Law. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2022. № 2 (27). С. 99–107.

41. Заяць О.С. Навмисний аналіз світлових знаків професійної адвокатури. *Науковий часопис НПУ імені Драгоманова*. 2021. № 35. 32-37 с.

42. Порушення за статтею та державою. Отримано з https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Stats_violation_2022_ENG.

References

1. Barak A. Judicial discretion. Kyiv: *Centre of educational literature*.

2. Bilostockiy O. *Discretionary powers of a judge: Problems of theory and practice*. (Doctoral thesis, Mechnikova Odessa National University, Odessa, Ukraine).

3. Chuchman O. Discretion of the investigative court for evidence under current judicial control. *Scientific Newsletter of the International Humanitarian University*, № 56. 98-101 s.

4. Dilna Z. Psychology of a juror when accepting a court decision. *Scientific Newsletter of the Lviv State University of Internal Affairs. Series legal*, № 3, 211-221 s.

5. Durkheim E. Primitive forms of religious life: The totemic system in Australia. Kyiv: Univers.

6. Dworkin R. *The empire of law*. Kyiv: Publishing "KNT".

7. Fuller L. Morality is right. Kyiv: *Center for Educational Literature*.

8. Gevko V.V. Formation of the judge's internal conviction on the basis of independence and impartiality. *Scientific Works of the Interregional Academy of Personnel Management. Legal Sciences*, № 2(56), 24-32 s.

9. Gioane I.M. Worldview as the main spiritual determinant of the current political choice. *Gilea: Science News*, № 132, 187-190 s.

10. Glubochenko S.M. Formation of the light as a guarantee of the legal understanding of judges: Theoretical and legal research. (Doctoral thesis, National University "Odessa Law Academy", Odessa, Ukraine).

11. Grindey L.M. Formation of worldview as a guarantee of legal thinking of judges. *Law and Society*, № 1(2), 9-15 s.

12. Groshevoy Yu. Professional legal awareness of a judge and legal capacity of court decisions: Criminal-procedural aspect. *University Scientific Papers*, № 4(16), 248-255 s.

13. Gryn A. Discretionary powers of the executive authorities of Ukraine and their implementation. (Doctoral thesis, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine).

14. Gubska O. Peculiarities of implementation of discretionary powers by subjects powers and the choice by the courts of the method of protection during the exercise of administrative justice. *Speech of the National School of Judges of Ukraine*, № 4(33), 58-75 s.

15. Gvozdik O.I., & Koshchynets V.V. Logic of proof in the jurisdictional process: Study guide. Kyiv: *National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine*.

16. Hopta S.F. Internal conviction of a judge as a basis for making judicial decisions. *Almanac of Law. People-Centeredness in Law: Theoretical and Legal Foundations*, № 8, 397-400 s.

17. Hryniuk V. Court of the Soviet era. *Journal of the National University "Ostroh Academy". "Law" Series*, № 2(6).

18. Hryshchuk O.V. Human dignity in law: Philosophical problems. Kyiv: Atika.

19. Kharchenko M.V. Discretion of a judge during the consideration of cases in administrative proceedings. (Doctoral dissertation, Zaporizhzhia National University Ministry of Education and Science of Ukraine, Ukraine).

20. Kharchenko M.V. Problems of exercising the judge's discretion during the consideration of cases in administrative proceedings and ways to solve them. *Legal scientific electronic journal*, № 11, 849-856 s.

21. Kharenko O. Administrative discretion in the activities of public entities administration. *Journal of the Kyiv University of Law*, № 3, 119-124 s.
22. Korol O.D. Worldview. Great Ukrainian Encyclopedia. Retrieved from <https://vue.gov.ua/Svitoglyad>.
23. Kostytskyy V. Limitation of power and expansion of discretionary powers as two trends in the development of the modern state. In *Issues of discretionary powers in the functioning of public authorities* (pp. 10-14). Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv.
24. Kuznetsov O. Worldview of personality as a psychological problem. Scientific Bulletin of Kher-son State University. Series "Psychological Sciences", № 1, 41-48 c.
25. Melech L.V. Evaluation of evidence as the final stage of the evidence process. *Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs Named After Didorenko E.O.*, № 1(2), 132-142 s.
26. Melikhova Yu.A. The influence of the judge's culture of thinking on the quality of his inner conviction. Gilea: *Scientific Bulletin*, № 133, 146-148 c.
27. Minchenko O.V. Legal worldview as one of the factors in the construction of the national legal system. Comparative and analytical law is an electronic scientific publication of the Faculty of Law of the Uzhhorod National University, № 3, 38-41.
28. Onishchuk M. Problematic issues of judicial control at the discretion of the subject of authority. *Word of the National School of Judges of Ukraine*, № 2, 35 s.
29. Pogrebnyak S. The fairness of the content of normative legal acts as a condition for their legality. *Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*, № 2(41), 41-59 c.
30. Rabinovich P., & Bachinsky T. Legal light (socio-natural interpretation). *Newsletter of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, № 2, 5-17 c.
31. Rudyuk V. Worldview level of the vision of the transformation of the judiciary in Ukraine. *Philosophical and Methodological Problems of Law*, № 17(1), 112-116 s.
32. Savchyn N.M. & Bobryk V.I. Procedural-legal nature of judicial errors in civil justice of Ukraine. Chernivtsi: City.
33. Serkevych I.R. & Lisitsina Yu.O. Psychological features of the internal conviction of a judge. *Bulletin of the Lviv University of Trade and Economics. Legal sciences*, № 11, 51-57 s.
34. Shaptala N. The internal conviction in the evaluating evidence in the constitutional judicial process. *Scientific Newsletter of the National Academy of Internal Affairs*, № 1, 22-28 s.
35. Shcherbanyuk D. Formation into a ship expert of internal negotiations about the extent of implementation of the right to expert initiative. *Legal Novels*, № 4, 295-300 s.
36. Shulgin S. The role of the internal investigator and prosecutor during their assessment of evidence from criminal investigators is questionable. *Entrepreneurship, Government and Law*, № 9, 251-256 s.
37. Torbas O. Discretion in the criminal in the criminal procedure of Ukraine. Odessa: *Juridical literature*.
38. Tutulych I.Yu. Internal conviction of the judge when evaluating the evidence. Retrieved from <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3372>.
39. Vandzhurak R. The influence of ancient Greek philosophy of law on modern Ukrainian jurisprudence. Kyiv: Vistka.
40. Vandzhurak R. Traditions and innovations in Ukrainian jurisprudence: Ancient Greek roots. *Social and Legal Studies*, № 5(4), 9-17 s.
41. Zayats O.S. Intentional analysis of luminous signs of professional advocacy. *Scientific Journal of the Drahomanov National Pedagogical University*, № 35, 32-37 s.
42. Violations by Article and by State. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Stats_violation_2022_ENG.

Roman Vandzhurak

CORRELATION OF OUTLOOK AND INTERNAL BELIEFS OF LAW ENFORCEMENT SUBJECTS IN THE CONTEST OF THE IMPLEMENTATION OF THEIR DISCRETIONARY AUTHORITIES

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mail: promarv@ukr.net

Purpose: the purpose of this study is to consider the definition of the concept and nature of the formation of the worldview and inner conviction of law enforcement subjects when they make procedural decisions and to investigate the coverage in the scientific literature of certain aspects of the influence of the worldview on the inner conviction in general and in the context of possible negative consequences in particular. **Research methods:** the author used the methods of analysis, synthesis and generalization, with the help of which the bibliography of the issue was worked out, and the methods of deductive-logical analysis and inductive generalization and analogy were used to substantiate the results and formulate the conclusions of the conducted research. **Results:** the conducted research established that, in contrast to innovations in accordance with modern legal realities, an element of an almost unlimited range of subjective possibilities remains in law, in particular procedural law, which is expressed in the ability of a subject with discretionary powers to make decisions based on internal conviction, influence which, not least, has his worldview. **Discussion:** considering the distrust of society in the legalized right of the subjects of making procedural decisions to make them on the basis of their inner conviction, research on the subject of establishing and researching the factors that form such a conviction is very relevant. Separately, the concepts of worldview and inner conviction are sufficiently disclosed in the scientific work, but no works on the topic of their relationship, and even more so the influence of the former on the latter, either by foreign authors or by Ukrainian researchers, were found. Along with this, on the basis of the literature analyzed by the author, it was found that any inner conviction is primarily based on a person's value and outlook orientations, which are formed during his life, and especially in childhood and adolescence. Therefore, faced in his professional activity with a problem regarding which the subject of law enforcement has already formed a certain view, the latter, when making a procedural decision, may, contrary to the actual circumstances of the case and the evidence available in it, take a different position, which in turn will have negative consequences for the rule of law and will thereby worsen citizens' trust in law enforcement and judicial bodies. The practical significance of this study is that the obtained results can form the basis of changes in the current legislation regarding the evaluation of candidates for positions with discretionary powers, paying more careful attention to their value beliefs and worldview orientations.

Key words: subjects of law enforcement; discretion; discretionary powers; philosophy of law.

Стаття надійшла до редакції 21.05.2024